

**Protokół z IV posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich
Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Kraków, 24 listopada 2008 r.**

Część wstępna

W dniu 24 listopada 2008 r. w siedzibie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie odbyło się IV posiedzenie Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, zwanego dalej „Zespołem”. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele mniejszości romskiej oraz Rządu RP, w tym Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania Pani Elżbieta Radziszewska. Ponadto, w spotkaniu uczestniczył Pan Jerzy Miller, Wojewoda Małopolski oraz przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (lista obecności w załączeniu).

Posiedzenie Zespołu otworzył Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Tomasz Siemoniak, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej. Powitał zebranych, a następnie przekazał głos Wojewodzie Małopolskiemu Panu Jerzemu Millerowi. Wojewoda podziękował za organizację spotkania w Krakowie oraz podkreślił, że Zespół stanowi ważne forum dyskusji oraz wymiany poglądów. Wyraził zadowolenie, że przedstawiciele organizacji romskich, Rządu oraz jednostek samorządu terytorialnego starają się wspólnie definiować problemy oraz podejmować próby ich rozwiązania.

Dalszą część spotkania poprowadził przedstawiciel mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Pan Robert Bładycz.

Następnie członkowie Zespołu do Spraw Romskich przyjęli porządek obrad posiedzenia.

Porządek obrad

1. Zatwierdzenie protokołu z III posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich.
2. Sytuacja mniejszości romskiej na terenie województwa małopolskiego - identyfikacja problemów (referuje Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych).

3. Stan edukacji uczniów romskich w województwie małopolskim (referuje Małopolski Kurator Oświaty).
4. Omówienie kwestii „klas romskich” oraz działań podjętych w celu ich wygaszania (referuje Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych DWRoMniE MSWiA).
5. Sprawy bieżące.

Ad 1.

Pan Robert Bładycz zwrócił się do członków Zespołu z prośbą o zgłoszenie ewentualnych uwag do protokołu z III posiedzenia Zespołu. Wobec braku uwag, protokół został przyjęty.

Ad 2.

Pani Elżbieta Mirga-Wójtowicz, Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych omówiła działania podejmowane przez Urząd Wojewódzki na rzecz poprawy sytuacji społeczności romskiej na terenie Małopolski (kopia sprawozdania w załączeniu). Przedstawiła informację na temat problemów mniejszości romskiej zamieszkałej na osiedlu mieszkaniowym w Koszarach (Gmina Limanowa) oraz prowadzonej procedury legalizacji budynków postawionych bez odpowiednich zezwoleń na ww. osiedlu. Ponadto, zaprezentowała działania integracyjne prowadzone dla Romów zamieszkałych w Maszkowicach (Gmina Łącko). Następnie omówiła stan realizacji *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* na terenie województwa małopolskiego w 2008 r. Przedstawiła również „dobre praktyki” - wdrożone z powodzeniem inicjatywy, podejmowane przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje romskie w Szaflarach (budowa kontenerów mieszkalnych), Ochotnicy Dolnej (budowa kilkunastygodniowego budynku mieszkalnego) oraz Czarnej Górze (prowadzenie przedszkola środowiskowego dla dzieci romskich).

Ad 3.

Uczestnicy posiedzenia wysłuchali sprawozdania Małopolskiego Wicekuratora Oświaty Pani Agaty Szuty na temat stanu edukacji uczniów romskich w województwie małopolskim. Pani Wicekurator podkreśliła, że szkoły z terenu Małopolski, w których uczą się dzieci i młodzież romska, uczestniczyły w *Pilotażowym programie rządowym na rzecz społeczności romskiej w województwie małopolskim na lata 2001-2003* oraz cyklicznie realizują zadania w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, a także korzystają ze środków zwiększonej części oświatowej subwencji ogólnej. W ramach dodatkowych zadań dla uczniów pochodzenia romskiego w placówkach oświatowych zatrudniani są asystenci edukacji romskiej,

organizowane są zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, finansowany jest zakup podręczników i przyborów szkolnych, prowadzone są świetlice środowiskowe, podejmowane są działania integracyjne. Następnie Pani Agata Szuta przedstawiła szczegółowe dane dotyczące realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki przez uczniów romskich na terenie województwa małopolskiego. Podkreśliła, że sytuacja edukacyjna dzieci i młodzieży romskiej jest zróżnicowana w poszczególnych miejscowościach. Wśród problemów przyczyniających się do złego stanu edukacji młodych Romów wymieniła m.in. bardzo niską frekwencję, częste zmiany miejsca zamieszkania uniemożliwiające kontynuację procesu dydaktycznego, opóźnienia edukacyjne, w tym niewystarczającą znajomość języka polskiego, brak motywacji do nauki i większą podatność na zachorowania, związaną ze złą sytuacją bytową. Zwróciła uwagę na konieczność pracy z rodzicami uczniów romskich.

Pan Jan Mirga na przykładzie dwóch szkół (Szkoła Podstawowa w Czarnej Górze oraz Gimnazjum w Białce Tatrzańskiej) omówił pozytywne rezultaty kilkuletnich działań prowadzonych na rzecz integracji uczniów romskich. Zauważył, że dzieci i młodzież romska wszędzie spotyka się z podobnymi problemami, wśród których wskazał silnie zakorzeniony w społeczeństwie negatywny stereotyp Cygana-Roma oraz wiążący się z tym brak wiary w swoje możliwości młodych Romów, brak edukacji przedszkolnej, niewłaściwe przygotowanie nauczycieli do prowadzenia zajęć w grupach zróżnicowanych kulturowo. Dzięki intensywnej pracy w środowisku romskim w gminach Czarna Góra oraz Bukowina Tatrzańska, w szkołach, w których uczą się Romowie, frekwencja uczniów plasuje się na prawidłowym poziomie, nie występują konflikty na tle etnicznym, świadomość rodziców romskich w zakresie spraw edukacyjnych jest zadawalająca, dzieci i młodzież romska coraz częściej biorą udział w zajęciach nieobowiązkowych i pozaszkolnych. Uczniowie promowani są do kolejnych klas oraz kontynuują naukę w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Pani Sylwia Maroń poprosiła o przedstawienie opinii asystentów edukacji romskiej zatrudnionych w szkołach w Czarnej Górze i Bukowinie Tatrzańskiej na temat sytuacji uczniów romskich uczęszczających do wspomnianych szkół.

Pan Janusz Kamiński zwrócił uwagę, że temat edukacji ściśle wiąże się problematyką aktywizacji zawodowej Romów. Zauważył również, że zawód asystenta edukacji romskiej często wykonują osoby dobrane przypadkowo, niekiedy nie posiadające odpowiedniego przygotowania, a nawet gorzej wykształcone od dzieci i młodzieży, nad którą sprawują opiekę. Zaproponował, aby zweryfikować tę kwestię oraz poddać rozważeniu możliwość wprowadzenia obiektywnych kryteriów doboru asystentów edukacji romskiej. Zwrócił się równocześnie z pytaniem ile osób w skali kraju pełni funkcję nauczyciela wspomagającego edukację romską.

Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski poinformował, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez poszczególnych Wojewodów, na terenie kraju zatrudnionych jest około 100 nauczycieli wspomagających edukację romską. Zauważył, że praca nauczycieli wspomagających przynosi wymierne rezultaty, jako przykład dobrych praktyk wskazał szkoły w Olsztynie i we Wrocławiu. Jednocześnie podkreślił, że niekiedy szkoły wykazują zatrudnianie nauczycieli wspomagających, niemniej jednak nie są to nauczyciele wspomagający edukację romską w rozumieniu *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*.

Pan Marian Gil poruszył temat fatalnych warunków panujących w szkole specjalnej nr 97 w Krakowie.

Pani Elżbieta Radziszewska zwróciła się z pytaniem czy Małopolskie Kuratorium przeprowadza weryfikację orzeczeń i opinii o obniżeniu wymagań edukacyjnych wydawanych uczniom romskim przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Przypomniała o nieprawidłowościach w tym zakresie, jakie zostały zidentyfikowane na II posiedzeniu Zespołu do Spraw Romskich.

Pani Agata Szuta poinformowała zabranych, że Kurator Małopolski zlecił weryfikację orzeczeń i opinii wydawanych dzieciom i młodzieży romskiej przez zespoły orzekające publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych. Dodała, że w grudniu bieżącego roku będą znane wyniki ww. weryfikacji. Podkreśliła, że zespoły wydają orzeczenia oraz opinie na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) dziecka. Zwróciła uwagę, że orzeczenia o kształceniu specjalnym wiążą się z możliwością korzystania z renty socjalnej w wysokości 360 zł miesięcznie.

Pani Grażyna Płoszajska poinformowała, że w sierpniu br. Minister Edukacji Narodowej Pani Katarzyna Hall wystosowała pismo do wszystkich Kuratorów Oświaty w sprawie wydawania orzeczeń przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne z prośbą o ich weryfikację oraz przekazanie zalecenia, aby poradnie stosowały wobec dzieci romskich metody badawcze eliminujące do minimum wykorzystywanie języka polskiego.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podkreślił, że istnieje możliwość zgłoszenia do zespołu orzekającego działającego w poradni psychologiczno-pedagogicznej specjalistów (np. asystentów edukacji romskiej, nauczycieli wspomagających edukację romską) znających problemy uczniów romskich. Poinformował zebranych, że zgodnie z obowiązującym prawem, istnieje możliwość złożenia odwołania od decyzji poradni do kuratora oświaty, za pośrednictwem zespołu, który wydał orzeczenie.

Pan Jan Mirga zauważył, że część rodziców mając możliwość pozyskania środków z renty socjalnej, o której wspomniała Wicekurator, decyduje się na skierowanie dziecka na badanie.

Pani Krystyna Gil zwróciła uwagę, że w kwestii pozyskiwania zaświadczeń o niepełnosprawności intelektualnej nie należy generalizować, a mieć na uwadze ciężar, jaki niesie za sobą wychowywanie upośledzonego dziecka.

Pani Elżbieta Radziszewska poprosiła o wyjaśnienie, czy rodzice uczniów romskich mogą liczyć na pomoc finansową ze strony szkół, umożliwiającą dzieciom udział w wycieczkach szkolnych oraz wydarzeniach sportowych i kulturalnych organizowanych przez placówki oświatowe.

Pani Agata Szuta poinformowała, że rada rodziców zazwyczaj dysponuje środkami niezbędnymi na pokrycie lub dofinansowanie tego typu świadczeń. Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski dodał, że część placówek oświatowych występuje o dofinansowanie podobnych przedsięwzięć z *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*.

Pan Janusz Kamiński zwrócił uwagę na konieczność wypracowania systemu motywacyjnego uczniów romskich. Jednocześnie podkreślił rolę, jaką w zakresie poprawy sytuacji edukacyjnej odgrywa praca z rodzicami dzieci romskich objętych obowiązkiem szkolnym.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podkreślił, że w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* realizowany jest system stypendialny dla studentów szkół wyższych lub kolegów w naszym kraju oraz dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Obecnie rozważana jest możliwość wprowadzenia systemu stypendialnego dla uczniów kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych. Ponadto, zachęcił liderów romskich do podejmowania intensywnej pracy w terenie polegającej m.in. na uświadamianiu rodzicom konieczności posyłania dzieci do przedszkoli i szkół.

Pani Grażyna Płoszajska przekazała sugestię Podsekretarzy Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej Pana Zbigniewa Marciniaka oraz Pana Krzysztofa Stanowskiego, aby członkowie Zespołu zgłaszali do resortu problemy z zakresu edukacji dzieci i młodzieży romskiej. Zidentyfikowanie problemów pozwoli na przygotowanie spotkania roboczego z udziałem kierownictwa Ministerstwa, mającego na celu dyskusję nad wskazanymi zagadnieniami.

Ad 4.

Pan Dobiesław Rzemieniewski przedstawił sprawozdanie z konferencji poświęconej funkcjonowaniu w Polsce „klas romskich” (zorganizowanej w dniu 17 listopada 2008 r. w Krakowie). Poinformował zebranych, że w roku szkolnym 2008/2009 w trzech placówkach oświatowych (szkoły podstawowe w Ełku, Maszkowicach i Nowym Sączu) prowadzonych jest

6 wydzielonych klas dla uczniów pochodzenia romskiego. W klasach tych uczą się dzieci i młodzież romska, które z uwagi na wiek powinny kształcić się na wyższych szczeblach procesu dydaktycznego oraz takie, wobec których orzeczono obniżenie wymagań edukacyjnych, a także dzieci o dużych zaniedbaniach edukacyjnych, powtarzające naukę w klasach z powodu braku postępów w nauce i bardzo niskiego poziomu frekwencji. Podczas konferencji ustalono, iż z uwagi na głębokie zróżnicowanie przyczyn funkcjonowania „klas romskich” w poszczególnych miejscowościach, dla każdej ze szkół, w których funkcjonują klasy, należy wypracować indywidualną strategię służącą wprowadzaniu uczniów pochodzenia romskiego do zintegrowanego systemu szkolnictwa. Ponadto, założono, że dzięki pracy asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających oraz innym działaniom podejmowanym w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce* (m.in. działalność świetlic środowiskowych, zapewnienie edukacji przedszkolnej i udziału uczniów romskich w zajęciach wyrównawczych) w roku szkolnym 2010/2011 wszystkie dzieci romskie będą się uczyły w klasach masowych. Jednocześnie Pan Dobiesław Rzemieniewski zwrócił uwagę na problem migracji ekonomicznej Romów, przyczyniającej się do tego, że część dzieci i młodzieży, wyjeżdżających z rodzicami, nie podejmuje edukacji w nowym miejscu zamieszkania. Zdarza się, że po kilkumiesięcznej, bądź kilkuletniej przerwie w nauce, nie wracają do szkół lub wracają z dużymi brakami i zaniedbaniami edukacyjnymi. Aby umożliwić im realizację obowiązku szkolnego i nauki, proponuje się objęcie ww. dzieci indywidualnym tokiem nauki. Jednym z sugerowanych rozwiązań jest również możliwość skorzystania z procedury wdrożenia tzw. „eksperymentu pedagogicznego”, przewidzianej w art. 86 ustawy o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.). Innym rozwiązaniem zapobiegającym wypadaniu ww. uczniów z systemu edukacji, jest tworzenie szkół podstawowych dla dorosłych (osób, które ukończyły 18 rok życia lub – w uzasadnionych przypadkach – które ukończyły 16 rok życia). Pan Dobiesław Rzemieniewski zauważył jednocześnie, że prawo oświatowe przewiduje kształcenie na poziomie podstawowym jedynie w zakresie programu nauczania przewidzianego dla klasy VI.

Pan Janusz Kamiński zwrócił się z pytaniem o możliwość zakładania szkół (oddziałów szkolnych) poza budynkami szkół, np. w świetlicach środowiskowych.

Pan Dobiesław Rzemieniewski odpowiedział, że jeśli organ prowadzący placówkę oświatową wyrazi zgodę, zajęcia szkolne mogą być prowadzone poza budynkami szkolnymi, np. w świetlicy. Należy jednak mieć na uwadze, aby ponownie nie doprowadzić do sytuacji, w której będą tworzone wydzielone oddziały szkolne dla uczniów romskich.

Pani Sylwia Maroń poruszyła problem ucznia, który ukończył 18 rok życia, a chcąc kształcić się na poziomie podstawowym musi uczestniczyć w zajęciach organizowanych w szkole dla klas I-III oraz IV-VI. Zwróciła uwagę, że szkoła nie zapewnia innej formy kształcenia.

Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski podkreślił możliwość organizacji indywidualnego programu lub toku nauki dla dzieci i młodzieży wymagających szczególnego wsparcia ze strony dyrekcji szkół. Zgodnie z art. 66 ustawy o systemie oświaty, dyrektor szkoły - na wniosek lub za zgodą rodziców albo pełnoletniego ucznia, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej - może zezwolić uczniowi na indywidualny program lub tok nauki oraz wyznaczyć nauczyciela-opiekuna. Warunki i tryb udzielania wspomnianych zezwoleń określa rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 19 grudnia 2001 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28).

Pani Grażyna Płoszajska zauważyła, że kształcenie indywidualne generuje wysokie koszty.

Pan Franciszek Adamczyk zaproponował, aby rozważyć możliwość adaptacji w polskim systemie oświaty wdrożonego w Wielkiej Brytanii systemu tzw. „comprehensive schools” – szkół, do których mogą być przyjmowani uczniowie niezależnie od wieku oraz wyników w nauce.

Ad 5.

Pan Karol Gierliński poruszył problem Romów skazanych prawomocnymi wyrokami sądów, którzy, z uwagi na trudną sytuację rodzinną, uchylają się od odbycia kary. Poinformował zebranych, że osoby te, z konieczności zapewnienia sobie i swoim bliskim źródła dochodów, popełniają kolejne przestępstwa. Wystąpił z pytaniem czy istnieją uregulowania prawne umożliwiające wspomnianym osobom darowanie lub złagodzenie prawomocnie orzeczonych kar.

W trakcie dyskusji uznano, że z uwagi na zróżnicowanie sytuacji poszczególnych osób należałoby każdą sprawę rozpatrywać indywidualnie. Pan Józef Różański zwrócił uwagę, że kwestie udzielania zgody na przerwę w odbywaniu kary lub zmiany orzeczonej kary reguluje kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.). Zaproponował rozważenie możliwości spotkania osoby skazanej lub jej prawnego pełnomocnika z prezesem sądu właściwego do sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń karnych.

Zgodnie z przyjętym 22 września 2008 r. harmonogramem pracy Zespołu do Spraw Romskich, kolejne posiedzenie Zespołu odbędzie się w styczniu 2009 r. Pan Robert Bładycz

wystąpił z prośbą o zaproszenie na wspomniane spotkanie dr Łukasza Kwadransa, wykładowcy w Instytucie Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu.

Posiedzenie zamknął Pan Robert Bladycz.

Robert Bladycz

Członek Komisji

Tomasz Siemoniak

Współprzewodniczący Komisji

